

fulguris, quod splendidissimum, celerissimum, efficacissimum, et plusquam igneum omnia pervadit.

Moraliter, tales debent esse Praelati, puta Episcopi, pastores, rectores, nimirum ut sint instar S. Basilii, de quo scribit S. Nazianzenus in *Carminibus funebribus* :

Βασίλειο αὐτοῦ λόγος, ἀκατάρητος δὲ βίος.

Tonitru tunus (o Basilii) erat sermo, at *vita fulgur*. Sic Marci III, 17, SS. Jacobus et Joannes apostoli, a Christo vocati sunt *boanerges*, id est filii tonitru, id est tonantes, scilicet Evangelii praedicatione, atque terrorem incutientes gentilibus, haereticis omnibusque improbis. Tale tonitru dedit S. Joannes, qui unns fuit ex quatuor hisce Cherubim, habens faciem et speciem aquilae, cum initio Evangelii intonuit, dicens « In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum, etc., et Verbum caro factum est. » Ita Epiphanius, *haeres.* 73. Unde et scribente eo Evangelium, tonitrua et fulgura, aequae ut in Sina, cum ibi tabulas legis a Deo acceperet Moses, emisisset, ex Prochoro et aliis docet Cardinalis Baronius, anno Christi 99, in fine.

Secundo, per *boanerges*, id est filios tonitru, Baronius accipit fulmina: fulmen enim ex tonitru, quasi filius ex patre nasci et prodire videtur. Sic Hebraei filios *pharetrae* vocant sagittas, *filios areae* vocant frumenta et grana tritici, *q. d.* Jacobus et Joannes verbis et factis erunt fulminantes, et quasi fulmina Christi; quomodo Poeta dixit :

Duo fulmina belli Scipiadæ :

Ma hic :

Duo fulmina belli Zebediadae.

Sic Seleucus, quintus post Alexandrum Magnum Syriae rex, cognominatus est Ceranus, id est fulmineus, quod ingenio veloci et audaci esset quasi fulmen, de quo Appianus in *Syriaco*, et Daniel, cap. XI, 10.

Sic legio christianorum sub Antonio Pio Imperatore ab eo *fulminea* est cognominata, quod in summa rerum desperatione et siti, suis precibus pluviam et fulmina in hostes Romanorum a Deo impetrasset, teste Eusebio, lib. V, cap. I.

Sic Plinius, lib. XXX, cap. IV, Martem appellat fulminantem. Sic quasi Martes fulminantes erant vi Cherubini. Et Cicero ad Papium, lib. IX, *epist.* 21 : « Insanire tibi videris, quod *anitere* verborum meorum, ut scribis, fulmina. »

Tertio, *boanerges*, id est filii tonitru, hoc est Christi, qui ad nos venit cum luce doctrinae, ac tonitru et horrore miraculorum, aequae ac metus gehennae, quem praedicando suis incussit, atque cum pluvia gratiae, inquit Noster Salmeron. Det Deus nobis multos tales boanerges, multa talia fulgura et tonitrua. Denique hinc patet quanta futura sit dos agilitatis in Beatis, nimirum in iohu oculi penetrabant quasi angeli, ab Oriente us-

que ad Occidentem instar fulguris, ut de Christo veniente ad iudicium dicitur *Math.* cap. XXIV, vers. 27.

15. *ROTA UNA JUXTA* — unum animal : hoc est singulae rotae erant juxta singula animalia; haec enim quatuor rotae erant per omnia similes, et quasi una rota, ut qui unam videret, omnes videret. Ita S. Hieronymus. Non enim unam, aut vult Lyranus, sed plures fuisse rotas patet ex eo quod sequitur : « Et aspectus rotarum, » etc. Transit hic Propheta a Cherubinis ad rotas. Hinc patet haec quatuor animalia non fuisse in ipso curru, ut aliqui opinantur, sed juxta cursum. Erant enim quasi ejus stipitatores; unde cap. X, 9, dicitur : « Rota juxta Cherubim. » Porro inter has rotas erat arula cum igne, ex qua ignem acceperunt Cherubim, quo succenderunt Jerusalem, ut dicitur cap. X, 6. Sicut enim in templo altare thymiamatis erat coram Deo residente in Sancto sanctorum, ut thymiamatis suffitus uno honoraretur : ita et instar illius erat hic arula. Simili modo regibus Chaldaeorum et Persarum praeferebatur foveolus ignis, ut dixi vers. 13.

SUPER TERRAM, — non quae hic a nobis calcatur, sed quae ei similis in caelo Ezechielii per visionem ostensa est : sicut pictores currum pingunt in pariete, quasi terrae insistentem.

HABENS QUATUOR FACIES. — Vatablus vertit : *Ad quadraturam facierum ipsorum*, id est ad quatuor angulos, in quibus singulis erant singula animalia, hoc est quadruplex, sive quadriparita erat rota, *q. d.* Vidi quatuor rotas consistentes ad quatuor animalium latera; singula enim animalia suam habebant rotam, ut patet cap. X, 9. Ita Maldonatus.

Secundo, Vatablus putat hanc quadraturam fuisse quatuor semicirculos cujuslibet rotae : rotam enim quamlibet fuisse duplicem instar sphaerae, sive coluri mathematici, de quo mox.

Tertio, melius ex Hebraeo veritas, *secundum quatuor facies ejus*, scilicet animalis, *q. d.* Rota quamlibet habebat sibi insculptam faciem bovis, leonis, hominis et aquilae, aequae ut quilibet e Cherubinis. Ita S. Hieronymus. Erant enim similes Cherubinis; unde quae Cherubim suam habebat rotam : atque stemmata ac trophaea Dei tam in rotis currus triumphalis, quam in Cherubinis stipatoribus exprimebantur, ut ostendam in fine capituli. Videntur haec quatuor facies ad quatuor rotarum latera, quasi ad quatuor eorum angulos fuisse disposita et distributa.

Nota : Animalia sub se habebant rotas; quia rotae tangebant terram, animalia autem alii se super terram librabant. Symbolice, Scholiasies : Rota super terram, inquit, significat continuationem providentiae Dei et Angelorum in homines, tam suavem et efficacem, quam est motus rotae. *Secundo*, rota est anni circularis revolutio, et spiritalium periodus, ait idem Scholiasies. *Tertio*, Originus : Rota, ait, est hic mundus, et generalis

una alteri in eo succedens. Omnes ergo sub rota sumus :

Et fugit interest, fugit irrevocabile tempus.
Eneae fugaces, Posthuma, Posthuma,
Laborum anni.

ait ex Lyrico S. Hieronymus.

16. *ET ASPECTUS* (id est forma, figura, species) *ROTARUM, ET OPUS* (id est materia) *RARUM, QUASI VISIO MARIS*, — id est marini et caerulei erat coloris (1). Hebraice est, *quasi species Tharsis, vel lapidis Tharsis*, uti habetur cap. X, 9. Porro lapidem Tharsis Aquila interpretatur chrysolithum; Symmachus, *hyacinthum* : quia uterque est marini coloris (Tharsis enim significat mare). R. Salomon vero et Maldonatus vertunt, *crystalinum*, quae ex aquis non colore modo, sed et originem et nomen trahit, inquit Plinius lib. XXXVII, cap. II, *q. d.* Tam materia quam forma rotarum videbatur esse crystallina, aut hyacinthina, aut chrysolithina. Mare enim solis radiis fulgens habet speciem chrysolithi, per quem ardens caelestis sapientia significatur.

Rursum, rotae haec mari similes significant res creatas habere speciem maris : quia non tantum splendore, et quasi colore referunt mare; sed etiam motu suo rato et constanti, mare ac caelum imitare videntur. Nam mare ex impressione caelesti, stalis vicibus noctu interdumque aestuat : ita rotae visae sunt ad motum Cherubim ire et redire, quasi aestus marinus : ut huc videatur respexisse David, *Psal.* LXXVI, 20 : « In mari via tua, et semitae tuae in aquis multis : et vestigia tua non cognoscuntur. » Ita Hugo Cardinalis et Antonius Fernandus, lib. *De Vision. vet. Testam.*, vis. XIII, sect. XII. Rota, ait, mari similes, statos aestus marinos, reciproca sua motione expriment. In mari enim ejusque vastitate, reciprocatione, fluctibus, balneis et piscibus, etc., maxime relucet mira Dei providentia et gubernatio, quam currus hic Cherubicus representat. Vide *Psal.* CIII, 25, et *Psal.* CVI, 23.

UNA SIMILITUDO IPSARUM QUATUOR, — *q. d.* Rotarum singularum similis erat species, figura, dimensio, color.

QUASI SIT ROTAM IN MEDIO ROTAE. — Hoc est, quasi

(1) Quemadmodum alias emblemata rerum, Propheta in visione ostendendarum descripta et quasi mixta sunt a templo ejusque apparatu et instrumentis, quippe quod ex ipso nostro Propheta, nec non Zacharia, et Apocalypsi Joannis imprimis, argumentis clarissimis constat; ita et haec rotarum Cherubim junctarum, quae in hac visione basin divini throni faciunt, imago deprompta videtur a structura basium illorum *Λευρωβ* seu laborum, quae in atrio templi inservierunt illustrationibus sacerdotum et Levitarum, quae quidem bases, summa arte connectae, Cherubinis et rotis innixae pluribus, I *Reg.* VI, 30 et seqq., describantur. Quanta intercedat convenientia inter bases illas *Λευρωβ*, et basin divini throni apud Nostros, ostendit Vitringus, *Observat. S. Script.* lib. IV, cap. I, § 17 et seqq. (Rosemuller.)

sit circulus circumlocutus secans in sphaera ad angulos rectos sphaerales, ita ut quaelibet rota habere quadraturam, id est quatuor semicirculos, ex quibus fiebat colurus, sive sphaera et sphaericus globus : atque ita has quatuor rotas quasi quatuor coluros et globos, depingunt Parisienses quidam in suis Bibliis, Richardus Victorinus, *tract.* in hanc Ezechielis visionem, Vatablus, Alcazar, Lyranus ac Maldonatus hic, qui censent has rotas fuisse duplices; unam enim intersecaisse alteram, uti fit in coluro, atque ita universim fuisse octo : licet enim integre tantum essent quatuor, quae et loco erant disjunctae; tamen singulae constabant ex duabus rotis, sive circulis sese intersecantibus ad angulos rectos, in modum crucis, atque ita universim erant octo. Erant ergo haec quatuor currus Dei rotae quasi quatuor coluri sive sphaerae. Porro quotiescumque quiescebat haec rota, quiescebat in puncto aliquo quo se seceabant, eoque terram attingebant : sic enim fiebat ut cum movendae essent, quancumque in partem moveri possent sine conversione corporis rote. Hoc est, ait Maldonatus, quod dicitur vers. seq. : « Per quatuor partes earum cuntes ibant. » Erant enim haec rotae symbolicae, caelestes et divinae : referebant enim caelestes coluros, sphaeras et circulos. Hoc enim proprie significat, « rota in medio rotae : » erantque simul curules, ac mobiles et gyrabiles ad quamvis mundi plagam. Aliter Hieronymus Prado : Rota, ait, in medio rotae erat modiolus, qui solet esse in rotis; ex eo enim radii procedunt ad canthos, sive ad ipsam rotam peripheriam, quasi illa sit rota extima, modiolus vero sit rota intima. Verum, modiolus non est rota, multo minus est rota in medio rotae, et, ut Syrus, *rota intra rotam*; et, ut Arabicus Alexandrinus, *rota, quae sit in interiori parte* (in ventre) *alterius rotae*.

Symbolice, rota haec in medio rotae, primo, est circulatio rerum sublunarium et terrestrium, quae a sole, caelis, et motu primi mobilis ambitur, et fit. *Secundo*, est principium, profectus et finis rerum omnium, quae in orbem hic aguntur. Ita Apollinaris, qui tertio addit per eam significari misericordiam et justitiam, quae a Deo quasi patriter et vicissim procedunt, tanquam eant in orbem; omnia enim opera Domini misericordiae ad veritas, sive justitiae et justitia; unde Psaltes : « Misericordiam et iudicium cantabo tibi, Domine. »

Quaerens, an rotae haec fuerint solae, an axi conjunctae, ita ut efficerent currum? Axes junctas, perfectumque currum fuisse, cui imposita fuerit arula, sive focus ignis cum area foederis, censet Prado. Probat, quia *Eccli.* XLIX, 10, et passim ab Interpretibus vocatur currus. Verum, cum Propheta hic et cap. X, solas rotas nominet, easque fuisse et operose describat, nec nominet axem, currum, aliaque ad currum necessaria, frustra quis ea confinget, rotisque addet. Quod enim Propheta

non exprimit, quis exprimere et fingere audeat? Adde, in hisce rotis non sedebat Deus, sed in solio supra firmamentum elevato; ergo non opus erat curru. Hujus enim usus non est, nisi ut quis in eo sedeat, eoque vehatur. Porro ad sustinendam arulam vel focum ignis, non erat opus curru, tum quia non constabat ad vere fuerit arula (hæc enim non nominatur), an tantum ignis et prunæ: hæc enim nominantur; tum esto ignis et prunæ fuerint in arula (uti fieri solet), hæc sustinebatur et movebatur a spiritu Dei, æque ac rotæ et Cherubini. Hic enim spiritus omnia sustinebat, agebat, et quasi animabat. Nisi quis malit arulam hanc a Cherubinis Deo prælatam, aut ex firmamento super rotas expanso suspensam fuisse, ex eoque pendulam hæssisse inter rotas, sicuti in templis nostris lampades ex alto suspense, ante Venerabile Sacramentum pendule hærent. Hæc etiam arula ignis est instar lampadis: præfatus enim Deo, ut indicet eum esse lucem et ignem mundi, ut est Christus in Eucharistia, quod lampade et prælucente significatur. Id ita esse patet ex eo, quod rotæ hæc erant currus et solli Dei: videbantur ergo quasi sustinere firmamentum, cui insistebat solium Dei, non autem ipsam arulam: sic enim fuissent rotæ currus arule, non currus et solli Dei. *Tertio*, quia rotæ aptius sunt symbolum providentiæ Dei quam currus, aptiusque representant orbem tum elementares, tum celestes, quibus singulis singuli præsentantur angeli, sicuti singule rotæ hic sequuntur motum et ductum singulorum Cherubimorum, qui singuli singulis rotis adstant, ut dicitur cap. x, vers. 9. *Quarto*, quia rotæ hæc erant coluri, ideoque ad quamvis partem et plagam mundi gyrabiles: ergo carebant axe. Axis enim in longum porrigitur, firmusque consistit, ac firmat currum. In his autem rotis nihil erat firmum et consistens, sed omnia volubilia, omniaque rotabantur: constat autem axem, totumque currum non posse sursum, deorsum, antrorsum et retrorsum rotari. *Quinto*, nulla fit hic eorum mentio, qui in curru sunt necessari, ut eum protrahant.

Dices: Cur ergo vocatur hic currus Dei? Respondo: Vocatur currus metaphoricè et analogicè: *primo*, quia sicut in curru sunt quatuor rotæ, ita erant et hic. Ubi enim sunt quatuor rotæ, æque semper distantes, quæ simul semper aut consistunt aut moventur, idque eadem et pari velocitate ac tenore, ita ut dum binæ priores procedunt, mox pari passu binæ posteriores sequuntur, ibi dicimus esse currum et quadrigam: quadrigam enim faciunt quatuor rotæ, ut bigam due: atqui ita erat hic; ergo jure vocatur currus. Simili modo Cherubini, quos fecit Salomon, 1 *Paralip.* xxviii, 4, ad alare thymiamatis, ut illud alis suis velarent, similes Cherubinis Moisaicis velantibus arcam, vocantur ibidem quadriga, id est currus, Cherubini. Ibi ergo ipsos Cherubim Scriptura vocat currum, quia eis quasi solio curuli insidebat

Deus, q. d. Confecit Salomon Cherubinos, qui binis alis utrinque junctis facerent quadrum, et quasi quadrigam, essentque quasi currus, aut potius solium curule, cui insideret Deus. Ita Lyranus, Abulensis et Vatablus. Sic Deus dicitur vehi, equitare super Cherubim, iis quasi curru insidere, quia Cherubini quæ fecit Moses, alis expansis exhibebant quasi solium Deo; cumque essent duo, speciem quandam exhibebant bigæ, sive currus: multo ergo magis quatuor hæc rotæ Cherubimorum, quæ exhibent speciem non bigæ, sed quadrigæ, analogice possunt vocari currus, sive quadriga Dei.

Secundo, singule rotæ, cum essent coluri et spheræ, habebant speciem quandam currus rotundi et tecti, ita ut viderentur hic esse quatuor partiales parvique currus.

Denique recte vocatur hic Ezechielis currus Cherubim, non quod sole rotæ efficerent currum; sed quod tota hæc visio speciem currus exhiberet. Nam quatuor rotæ erant quasi rotæ currus, sive quadrigæ, super rotas et Cherubim expansum erat firmamentum, quasi tabulatam currus (quod aliquo modo referebat et representabat propitiatorium, quod cum arca et Cherubim fecit Moses) super quo erat solium Dei, ita ut hæc omnia simul quasi representarent Deum solio et curru triumphali, qui quaternis rotis subjectis agebatur, insidentem. Erant ergo hic currus, non quales sunt terreni; sed divinus, qui tamen aliquo modo terrenis esset similis. Erant enim in hoc Dei curru in imo quatuor rotæ; super hæc eminebant Cherubini, super Cherubinos expansum erat firmamentum, super hoc erat solium regale, cui insidebat Deus. Hic enim currus significabat totum universum, omnesque creaturas, quibus præsidet Deus creator. Rotæ ergo imæ significant orbem quatuor elementorum, omnesque orbem celestes, quos regunt Cherubini, id est Angeli. Hæc immit firmamentum, id est cælum empyreum, in quo solium suum habet Deus, gloriamque suam beatissimè ostendit et communicat. De quo plura inferius. Sicut ergo orbem elementares orbibus celestibus, et hi cælo empyreo immediate subjunguntur, et inter se continua successione, sine axe alicui vinculo copulantur, ita et rotæ hæc sine axe alicui vinculo, inter se et cum firmamento soli dispositione, puta proportionata serie, successione et ordine, quem in eis causabat spiritus vite qui erat in rotis, cohærebant et copulabantur. Denique hæc de causa rotæ, licet intægræ tantum essent quatuor, tamen quia singule erant duplices, hinc reversa erant octo; quia representabant septem orbem planetarum, et octavam orientem firmamenti, in quo sunt stellæ et astra. Hæc enim, quia sola hominibus conspicua sunt, tantum representat hic Scriptura, sub quibus cæteros orbem quos astrologi ponunt, comprehendit.

17. PER QUATUOR PARTES EARUM EUNTES IBANT, — q. d. In quatuor currus lateribus pari passu, rec-

gredine et constantia, æque ac velocitate movebantur hæc quatuor rotæ; non enim revertēbantur, sed directe et constanter pergebant ad locum destinatum, quasi quadrata castrorum acies recte ordinata. Nota: Hæc geminatio « euntes ibant, » significat tum constantem rectitudinem, tum velocitatem in motu rotarum (1).

Secundo et congruentius, Maldonatus et Vatablus, q. d. Ibant hæc rotæ ad quatuor latera, scilicet nunc ad dexteram, nunc ad sinistram; nunc antrorsum, nunc retrorsum; ubi tamen motum aliquem inchoaverant, ad scopum pergebant, quem ubi attingerant, in quamlibet partem erant gyrabiles. In omnem ergo partem moveri poterant, Deique currum per quatuor mundi plagas agere; insistebant enim puncto rotas intersecantem in modum crucis, ut jam dictum est. Qua re significabant Evangelium Dei quavis mundi plaga perferendum et propagandum.

ET NON REVERTEBANTUR, — scilicet retro, ut retrorsum agerentur, et agerent solium Dei; hoc enim indecens fuisset. Significat directum et constantem motum rotarum antrorsum, q. d. Cum rotæ aliquo tenderent, eo constanter et recta tendebant, non indecebat, non circumflectebant motum, non gyrabant (hoc enim significat Hebræum לָא יִסְבּוּ לֵא יִסְבּוּ), uti gyrate et circuire solent currus nostri, cum in paludes, anfractus, rupes alicuæ invia incidunt. Hæc enim rotæ Dei recta perturbant, aut recta librabant se sursum cum opus erat, itaque avia omnia superabant. Nam spiritus vite erat in rotis. Cessante tamen illo motu, cum ad locum destinatum pervenissent, poterant alium inire, et quaquaversum, etiam retro se fleclere si vellent; uti de facto currus hic retro actus quandoque fuit. Nam *primo* Ezechiel, consistens in Chobar et Babylone, vidit hunc currum et Chobar tendentem Hierosolymam, quasi ad ejus expugnationem et excidium. Unde cap. viii, vers. 4, spiritus raptus in Jerusalem, ibi eundem vidit; ait enim: « Et ecce ibi gloria gloriofus currus Cherubim Dei, juxta ostium quod respiciebat ad aquilonem; » et cap. ix, vers. 3: « Gloria Domini assumpta est ad limen domus. » Inde vero cap. xi, vers. 22, currus hic motus fuit, et tendit ad montem Oliveti. Ait enim: « Eleverunt Cherubim alas suas: et ascendit gloria Domini de medio civitatis, stetitque super montem, qui est ad orientem. » Denique *tertio*, cap. xliii, vers. 2, ex monte hoc revoctus est in urbem.

(1) Rotæ ita fuerunt compositæ, ut recte observat Rosenmüller, ut moveri poterint ad quatuor plagas cæli, absque quo currus, qui quadratus erat, necesse habuerit circumagi et reverti ad illam eorundem plagam, in quam moveretur, præterea quod habuerit duplices rotas sibi laterem insertas: et ad vers. 16 explicatum est. Nostra enim placentia quibus rotæ oppositæ sunt, moveri possunt, absque quo opus habeant converti ac circumagi; sed ad duas alias regiones cæli, quas sibi ab utroque latere habent, æque moveri non possunt, nisi circumagantur, et ad illas convertantur.

Ait enim: « Et ecce gloria Dei Israel ingrediebatur per viam orientalem; » et vers. 4: « Majestas Domini ingressa est templum, per viam portæ quæ respiciebat ad orientem. » Ex his locis liquet currum hunc Dei *primo* et Babylone Hierosolymam, id est ab ortu ad occasum perxerisse; *secundo*, rediisse ad ortum, scilicet ad montem Oliveti; ac *tertio*, inde ad occasum, puta ad urbem et templum, rediisse. Ivi ergo et rediit currus. Ita Alcazar loco superius citato.

Alii לָא יִסְבּוּ לֵא יִסְבּוּ vertunt: Non volubantur in orbem, non circinabant; sed quasi fixæ cantho et gradu procedebant, aut raptabantur instar animalium, uti fit, cum rotæ currum in declivi, et descensu montis, ne ruant in præcepis, catena ferrea vincuntur et constringuntur, itaque immotæ sensim trahuntur et raptantur. Unde ait: « Spiritus vite erat in rotis. » Verum ad quid rotæ, nisi ad rotationem et volubilitatem? rotatio enim proprius est motus rotæ et currus. Unde cap. x, vers. 13, rotas istas vocat volubiles.

18. STATURA QUOQUE ERAT. — Hebræico, *dorsa*, vel *canthos* habebant, erantque illis altitudo tanta, ut motum (errorem et stuporem) afferrent aspicientibus, q. d. Habebant hæc rotæ ingentem altitudinem, æque ac ambitum et peripheriam, scilicet, ut hæc earum currusque altitudo et magnitudo responderet magnificentiæ solii et aurige, puta, Dei dignitati et majestati. Unde Richardus Victorinus, *tract.* in hanc Ezechielis visionem: Erant, inquit, hæc rotæ aspectus horribilis, id est enormis magnitudinis. Canthos voco circulos extremos rotæ, qui fere lignei sunt, et canthos, sive laminis ferreis obducuntur et muniuntur. Hi enim sunt quasi dorsum et peripheria rotarum.

Tropologice S. Gregorius, *homil.* 6: « Scriptura, ait, saturam habet, quia mores ad standum dirigit, ne ad terrena curventur. Altitudinem habet, quia in celesti patria æternæ vite gaudia promittit. Horribilem quoque aspectum habet, quia omnibus reprobis gehennæ supplicia minatur. » Vide sequentia.

TOTUM CORPUS (hebræico *dorsa*, sive canthi eorum), PLENUM OCVLIS, — id est oculis pulcherrimis, quales sunt in caudis pavonum, ex lucis et coloris commixtione et reflexione, sicutque pulcherrime hi oculi respondant colori marino rotarum; glaucum enim oculi est coloris marini. Rursum hi oculi significant rotas has habere motum certissimos, quasi oculis ducibus factos. Ita Ferrandus, *vís.* XIII, sect. xii.

Symbolice, rotæ ornate oculis sunt oculi ornati stellis lucidissimis, quasi oculis et floribus pulcherrimis. Ita Severus in *Catena*. Quin et Plinius, *lib.* II, cap. v: « Inde, ait, tot stellarum collicentium illos oculos. »

Mystice, oculi hi sunt solum circumspeditionis et vigilantie, quæ esse debet in aragatione currus, id est in regimine orbis et reipublicæ. Hinc tam rotæ, quam Cherubim, ut patet cap. x, 12, et

Apoc. IV, 8, pleni erant oculis. Quot ergo vides noctu stellas in caelo, tot et longe pluribus angelorum et beatorum oculis, cogita te ubique aspici, ac dicitur eum Apostolo: « Spectaculum (greco θέατρον, id est theatrum) facti sumus mundo, et angelis, et hominibus, » I Cor. IV, 9. Maxime vero cogita oculum illum Dei lucidissimum et maximum te, itaque facta, dicta et cogitata ubique intueri, aequae ac regere. Hinc Aegyptii Deum pingebant, quasi oculum baculo insistentem: baculo, sive sceptro denotabant Dei potentiam et imperium; oculo ejus omniscientiam et omniprovidentiam. « Deus ergo totus est oculus, totus est auris, » quia omnia videt; omnia audit. Hoc est quod ait Sapiens, Sap. I, 7: « Spiritus Domini replevit orbem terrarum: et hoc (πνεῦμα id est hic spiritus), quod continet omnia, scientiam habet vocis. » Nolite ergo murmurare, detrahere, vana loqui; quia hic spiritus qui omnia continet, singulas vestras voces audit et notat. Et Proverb. XV, 3: « In omni loco oculi Domini lucidiores sole contemplantur bonos et malos. » Merito ergo dixit Boetius: Magna nobis injecta est necessitas bene agendi, quando omnia agimus in conspectu judicis cuncta cernantis, qui, ut ait Poeta, est:

Ἰδὼς δὲ πάντ' ἰσότηρ, καὶ πᾶν ἰσαόμην.

Sol qui omnia videt, et omnia audit. Deus ergo est sol, est ἰδὼς ἅπαντα, id est justus oculus, judex vindexque omnium, perinde ac ab Ovidio, IV Metamorph., sol vocatur mundi oculus. Et Psalms, Psalm. CXXXIII, 7: « Quo illo a spiritu tuo? et quo a facie tua fugiam? etc. Et dixi: Forsitan tenebrae conculeabunt me: et non illuminatio mea in delictis meis. Quia tenebrae non obscurabuntur a te, et nox sicut dies illuminabitur. »

Tropologicè, significatur rectorem debere esse pervigilem, ut omnia circumlustret et perspicat. Ita fingunt Poetae Argum pastorem plenum fuisse oculis: illi enim Iuno custodiendam dedit Io Inachid filiam mutatam in vaccam. Sed Mercurius a Jove missus dulcedine cantus illum sopitum occidit. Oculos tamen Argi Iuno incidit caudae pavonis, quae dicitur avis Junonia. Unde Virgilius, VII Aeneid.:

Et custos virginis Argus.

Et Ovidius, lib. I Metamorph.:

Cantant humibus cinctum caput Argus habebat,
Inque suis vicibus capiebant bina quietem:
Cetera servabant, atque in statione manebant.

Pector ergo sit Argus, sit centoculus.

Porro censet Prado oculos hosce in rotis, ac consequenter in Cherubinis, non fuisse viros et humanos, sed symbolicos et quasi pictos, aut emulatos, quales visuntur in cauda pavonis. Verum alii passim veros hic accipiunt oculos, qui videbantur esse vivi: « spiritus enim vitae erat in rotis. » Et tales habuerunt Cherubini, Apocal. IV, 8;

unde ibidem, cap. V, 6, Agnus, id est Christus, dicitur similes habere septem oculos, humanos utique et vivos. Dices: Hi oculi cum rotis perpetuo rotati per terram volebantur; ergo non erant veri, nec vivi; fuissent enim ad terram allisi et laesi. Respondet Alcazar, Apoc. IV, oculos hos non tetigisse terram, sed vel ad latera rotarum fuisse dispositos, vel introrsum in caulis fuisse reconditos, et quasi cancellis inclusos, ut tangi aut laedi nequirent. Et tales oculos Postegrande Argo, ut pole vigiles et excubantes. Vivos in rotis oculos dixi, non quod vere essent vivi (nec enim rote vivebant), sed quod essent vivaces, et similes vivis. Erant enim tales, quales sunt oculi angeli dum corpus assumit: hi enim videntur veri vivibile oculi, revera tamen non sunt, quia angelus iis, uti et toti corpori assumpto, assistit tantum, illudque movet et agit, non autem informat et animat.

10. CUMQUE AMBULARENT ANIMALIA, AMBULABANT PARITER ET ROTAE. — q. d. Rote equaliter ad cursum animalium volebantur, sive sursum, sive deorsum, ita ut idem semper esset inter rotas et animalia spatium. Ita Maldonatus.

20. QUOCUMQUE IBAT SPIRITUS (scilicet animalium), ILLUC ET ROTAE, etc., SEQUENTES EUM. — De animalibus enim dixit vers. 12: « Ubi erat impetus spiritus, illic gradiebantur. » Ita Maldonatus. Secundo, Septuaginta vertunt: *Ubi cumque erat nubes, illic spiritus ambulabat, ambulabant animalia, et rote.* Per nubem accipiunt sequebantem in nube, eaque tectum, scilicet Deum, q. d. Ad nubes Dei presidentis agebatur spiritus, id est vis et impetus impellens tam animalia quam rotas.

21. QUIA SPIRITUS VITAE ERAT IN ROTIS. — q. d. Quocumque animalium spiritus impellebat animalia, eo spiritus rotarum impellebat et rotas. Erat enim unus idemque hic Dei spiritus, aequaliter, non animas, sed impellens tam rotas quam animalia. Fuit enim quasi spiritus animalis, et habitus vitalis Dei, ab eo rotis aspiratus, per rotas permeans et diffusus, illasque movens et agitans, instar illud Platonis et Virgili::

Spiritus intus alit, totamque infusa per artus
Mens agit molem, et magno se corpore miscet.

Sensus est: Hoc Dei vehiculum non trahebatur equis, bobus, aut camelis; sed per se currebat, ac si vitam habuisset, animalibus praecedentibus, et rotis subsequentibus per se motis, ex vi et impulsu, quem Deus iis per angelos imprimebat. Hinc Cherubini praesent, eorumque ductum et motum per omnia sequuntur rote.

Symbolice significatur, ait Polychronius, quod caeli, resque omnes et tempora, perinde ac si spiritum et sensum haberent, moveantur a Deo, parenteque Dei praecipit. Rursum, quod caeli ac mundi sint quasi currus Dei presidentis, sponte currens sub Domino sine equis, sine habenis, sine temone; quodque Deus supervahet omni-

bus celestibus, iisque sine strepitu et rigore dominetur, inquit Apollinarius. Tertio, quod Deus per Angelos gyret caelos, tempora, et creata omnia; eaque suavissime, aequae ac forlissime regat et moveat, sicutque eis quasi spiritum vitalem, animale et motivum imprimat. Et hoc est quod ait vers. 19: « Cum ambularent, » vel elevarentur, « animalia, » id est angeli, « ambulabant pariter et » elevabantur « rote, » id est caeli.

22. SIMILITUDO SUPER CAPITA ANIMALIUM FIRMAMENTI, QUASI ASPPECTUS CRYSTALLI HORRIBILIS, etc. — q. d. Super capita Cherubinearum vidi firmamentum, id est caelum sphaericum expansum coloris aeri diaphanum et splendescens, quasi crystallum, eratque horribile. Id est, augustum et eximii splendoris, ideoque admirabile, suspiciendum et venerandum. Erat enim palatium. aut potius suppedaneum Dei sedentis in throno; ideoque ejus divinitatem et majestatem quodammodo representabat. Unde firmamentum hoc Syrus vocat *tegen*, vel tectum; Arabicus *astocoenus unbrakulum*; Arabicus Alexandrinus, *caligues*, vel obscuritatem. Quocirca verisimile est caelum hoc illustribus stellis, variis et plurimis fuisse interestinctum. Tale enim est nostrum firmamentum, et tale in hac visione depingit Noster Antonius Ferrandus, et alii. Aristoteles, *De Mirab. auscult.*, scribit stagnum esse ambitu suo seutum non excedens, in quod si quis lavandi gratia ingrediatur, in latum extendit; quod si iteret, amplius dilatari. Talis est natura Dei: « Tantum recedit, quantum capitur, » ait Nazianzenus, orat. 1. Id representat hic firmamentum horribile, et, ut Arabicus vertit, caligo.

Nota: *Horribile, id est horrendum*, per metalepsin similiter pro re mira et stupenda. Ita Nonius Marellus, lib. *De Proprietate sermonum*: « Horrendum, ait, significat novum et admirabile. » Hinc illud Virgili, lib. III Aeneid.:

Horrendum dictu, video mirabile monstrum.

lib. VIII:

Nascenti cui tres animas Feronia mater,
Horrendum dictu, dederat.

Secundo, *horrendum, id est venerandum*. Ita Virgilius de domo Pici, lib. VII Aeneid.:

Horrendum sylvis, et religione parentam.

« Horrendum, id est venerandum, non quod horrore sit, » ait Servius. Et hoc significat Hebraeum *נורא nora*, id est terribilis, horribilis. Sic enim Deus saepe vocatur *nora*, quia metuendus est et colendus. Unde Chaldaeus pro *nora* vertit *דוכן chasin*, id est fortis: *Quasi aspectus, inquit, petu fortis*. Et Septuaginta subinde pro *nora* vertunt, *ἰσχυρὸς*, id est gloriosus. Quia enim caelum est forte, potens, gloriosum, augustum et admirabile Dei habitaculum, hinc venerationem et sacrum quemdam horrorem intuentibus incutiit.

Nota secundo: Quia rote haec, et animalia videbantur esse in terra; in ea enim visuntur animalia et rote; hinc, ne putarem eorum aurigam, outa Deum, caelo subesse et tegi, subiicit caelum supra rotas et supra Cherubim expansum, Deum vero supra caelum, in suo solio residere, et tam caelum quam terram pedibus premerere, et utriusque dominari.

23. PENNAE (ALAE) SONUM RECTAE (id est extense ad eandem rectitudinem et altitudinem) ALTERIUS AD ALTERUM. — Hebraice *קנאות אל תחתיה אל תחתיה*, id est *femina ad sororem suam*, id est utriusque ad eam quae sibi vicina erat. Non vult dicere alam unius animalis ab alterius fuisse conjunctam; sed in eodem animali, alam sinistram ex aequo respondisse dextrae, et dextram sinistrae; casque pari rectitudine et mensura fuisse expansas et elevatas. Vide dicta vers. 11. Ita Maldonatus.

ALTERUM (id est quodlibet aliorum animalium) SIMILITER VELABATUR — quibus suis alis. Patet ex textu Hebraeo, qui habet: *Ut utique duo alae tegentes illis, utriusque duo alae tegentes corpora ipsorum*. Sic enim iterat Hebraei verba, cum distributionem universalem significant.

24. AUDIBAM SONUM ALARUM, QUASI SONUM AQUARUM. (Duplex erat motus Cherubini. Primo, volebant quasi aves, cum vi spiritus tollebantur in altum; tuncque alarum concussione mirum, sed confusum excitabant sonum et fragorem, quasi aquarum multarum, dum in mari ad litus, vel in flumine ad saxa alliduntur,) QUASI SONUS SUBLIMIS (hebraice *קול שכלאי*, id est *omnipotens*, ut vertit Noster cap. X, 3) DUM — id est, quasi sonum tonitru. Unde Symmachus et Theodotion vertunt, *quasi tonitru Dei potentis*. Tonitruum enim est vox et sonus Dei Psalm. XXVII, 3: « Vox Domini super aquas, Deus majestatis intonuit: Dominus super aquas multas. » Aut, ut Sobolistas: « Quasi sonum sublimis Dei, » id est quasi sonum tubae clangentis, quae erat signum et insigne adventus Dei in castra. Num. XXII, 21. Secundo, cum ambulabant Cherubini, edebant sonum et murmur, quasi turbae multae, et castrorum; quia quadriga haec exercitus et castrorum Dei erat hieroglyphicum.

CUMQUE STARENT, DEMITTERANTUR PENNAE FORUM, — a motu et concussione, q. d. Cum cessarent, tunc non movebant, non concutebant alas suas; servabant tamen semper eas extentas, et ad volandum paratas, uti dixi vers. 11. Unde Septuaginta vertunt, *cessabant alae eorum*.

25. CUM FIERET VOX. — Notat celerem angelorum in omnibus ad Dei nutum obedientiam, ait Theodoretus, q. d. Cum Deus quasi auriga voce signum daret Cherubinis ut sisterent, statim « submittebant, » hebraice *הרפיקו הרפיקה*, id est remittebant, hoc est, cessare et quiescere faciebant alas suas, servando tamen eas extentas, ut dixi vers. praeced.

26. SIMILITUDO THRONI. — Est hysterologia, sive

inversus ordo. Verba enim transponenda, et ita ordinanda sunt: *Super firmamentum erat similitudo throni, quasi ex sapphiro fabricati, id est candoris, proli et splendoris admirandi.* Nam sapphirus, ait Plinius lib. XXVII, cap. II, aëri est coloris, aureis punctis micans, centroque crystallino. Quocirca sapphirus significat nobilitatem et splendorem divinæ Majestatis nobis inaccessum et invisibilem. Vide de symbolis sapphiri ea quæ dixi *Exodi* XXIV, 10, et cap. XXVIII, 18.

QUASI ASPECTUS HOMINIS. — *q. d.* Visus sum mihi videre hominem, puta regem, in hoc solio. Huc pertinet illud Luciani: « Quid sunt homines? Dii mortales. Quid sunt dii? Homines immortales. » Nota: « Aspectus » toto hoc capite significat colorem vel apparentiam, quæ aspicienti videtur inesse rei a se vise.

An Deus in hoc solio steterit, an vero sederit, non exprimit Propheta. Putant aliqui stetitisse, primo, quia hic est situs bellatoris et triumphatoris, qualis hic induitur Deus. Secundo, quia cap. X, 18, de eo ait Propheta: « Et egressa est gloria Domini a limine templi, et stetit super Cherubim. » Tertio, quia sic S. Stephanus vidit Christum stantem, quasi paratum ad preliandum secum contra Judæos, ac probable est Beatos in celo stare, non sedere, ut dixi *Coloss.* III, 1. Verum S. Hieronymus, Antonius Fernandus, *visione* XIII, et alii passim censent et pingunt Deum sedisse, idque primo, quia sic Isaias cap. VI, 1, vidit Deum sedentem in solio, ut et Daniel, cap. III, 55, et cap. VII, 9, cum ait: « Antiquus dierum sedit; » et S. Joannes, *Apocal.* IV, 10, eundem vidit sedentem in throno, circumstantibus iisdem Cherubinis; secundo, quia regis et judicis est sedere, non stare: Deus autem hic induitur ut rex et iudex; tertio, hoc exigit solium, solum enim est ad sedendum, non ad standum; quarto, quia sessio nobis magis indicat Dei majestatem, potentiam et tranquillitatem, nimirum eam ita super omnia creata esse elevatam, efficacem et tranquillam, ut solo verbo et nutu suo vel per se, vel per angelos, efficiat quicquid voluerit, puniendo hos, premiando illos, ac regendo totum orbem, sicut peritus auriga sedens in curru, placide solo nutu aurigatur, regitur equos et currum. Hinc pulchre piequæ S. Bernardus, serm. 23 in *Cant.*: O vere, ait, quietus locus in quo Deus non quasi turbatus ira, nec velut distentus cura percipitur, sed quiescens! Hic ergo vere quiescit. Tranquillus Deus tranquillat omnia, et quietum aspiciere quiescere est. Quocirca Deus in Scriptura vocatur Altissimus, ut significet Deum in its quo in orbe efficit, altitudini suæ nulla ex parte derogare, sed in omnibus, quas humano more assumit, passionibus, suam nihilominus in seipso conservare eminentiam. Hinc *Luce* I, 35, Gabriel ait B. Virgini concepturæ Dei Filium: « Virtus Altissimi obumbrabit tibi, » *q. d.* Hæc Dei virtus in te supplebit defectum mariti; sed ita, ut de altitudine sua nihil amittat, de ea

non descendat, sed in ea permanens, levi tantum umbra obumbrat tibi ad concipiendum Christum. Unde Petrus Chrysologus, serm. 1 *De Incarnatione*, et Gabrielem missum, ut opus Incarnationis Altissimi virtute quasi suspensum ostenderet. Hæc ergo de causa Deus hic eminenti loco considerat visus est Ezechiel. In imo enim erat nubes et turbo, in nube crant rotæ cum Cherubim, integrotas erat arula cum igne, super arulam firmamentum, super firmamentum solium eminentis, in solio residebat Altissimus specie humana. Si ergo nubes et ventos transcendit Olympus, estque pacatissimus et serenissimus semper, nullo magis id facit Deus.

27. ET VIDI QUASI SPECIEM ELECTRI. — *De* electro videtur dicta vers. 4. Ex Hebræo sic clare vertit Vatablus: *Et vidi velut speciem electri, intra quam speciem, sive in cuius speciei medio conspicietur tanquam ignis per circuitum a lumbis ejus sursum versus, et a lumbis ejus deorsum versus.* Hæc species, sive imago est illa ipsa, quam vidit vers. 4. Nam firmamentum erat intra nubem: nimirum, hæc imago erat hominis, sive regis, qui videbatur habere totum corpus ex electro accenso, quod interiorius, sursum et deorsum, et circumquaque ignitum erat; sursum tamen splendidius erat, deorsum calidius, et magis ignitum. Huic expositioni favet Syrus: *Vidi, inquit, quasi aspectum Dei, et quasi aspectum ignis intrinsecus per circuitum, ex aspectu lumborum ejus et desuper; et a lumbis ejus, et deorsum, vidi quasi aspectum ignis.* Similis fuit species angeli quem vidit Daniel, cap. X, 5.

Secundo, S. Gregorius et Maldonatus sic vertunt et explicant: A lumbis sursum electrum, sive electrica imago videbatur; a lumbis vero deorsum videbatur ignis, sive ignea. Volunt ergo ipsi hæc speciem hominis sedentis in solio superne fuisse electricam, inferne igneam. Hæc sententia videtur verior. Nam cap. VII, 1, videns et describens eandem hæc speciem directe ait: « Cecidit tibi super me manus Domini. Et vidi, et ecce similitudo quasi aspectus ignis: ab aspectu lumborum ejus, et deorsum, ignis; et a lumbis ejus, et sursum, quasi aspectus splendoris, ut visio electri. » Quid clarius? Accedit: si tam superne, quam inferne erat species electri ignis, ut vult prior expositio; quorsum distinguit Ezechiel visionem corporis a lumbis sursum, ab ea que erat a lumbis deorsum? Huic expositioni favet Arabicus uterque: *Aspectus, inquit, ejus (Dei) a dorso ejus et supra velut lazuli (lapis, vel etiam chrysoberyllus), et a dorso ejus et deorsum velut ignis.* Lapis autem lazuli aureis punctis interpungitur. Itaque species hæc hominis superne videbatur esse aurea, quasi esset ex aurichalco splendentis et radiantis: ita tamen, ut intrinsecus habere ignem includens, qui per aurichalco pellicuebat et splendebat; inferius vero femora et tibiae ejus videbantur esse rotæ igneæ. Itaque, quoad speciem et aspectum, prima expositio cum secunda hæc est:

sentire, et quasi in idem redire videtur. Sive enim inferior pars vere fuerit ex electro, æque ut superior, sive non: Propheta tamen apparebat tota ignea, ita ut ei, non electrum, sed ignis esse videretur. Itaque pars superior splendebat ut aurichalco, uti dicitur cap. VIII, 2; inferior vero ut ignis, uti hic dicitur.

Simile fuit ænigma Demetrii Phalerei: « Vidi, inquit, virum *εμφυλας*, id est *ignareum*, agglutinantem adeo agglutinantem, ut consanguineus fieret. » Hoc est, vidi hominem qui eucurbitas æreas (talibus enim olim utebantur, teste Celso) corpori admoveret: porro eucurbitam vocat ignaream, quia cum corpori admovetur, in ea stupa accensa introcluditur, ut corpori agglutinetur. Meminit hujus ænigmatis Aristoteles, libro III *libetor.*, et Plutarchus, dial. *De sapientibus*. Sic Deus visus hic fuit Propheta quasi *εμφυλας*, id est *ignareus*.

28. VIDI ASPECTUM ARCUS. — *q. d.* Ignis et splendor, qui infra lumbos apparebat, similis erat coloris, qui in iride apparet. Nam unus ex coloribus iridis est igneus. Ita Maldonatus.

Secundo et melius, *q. d.* Corpus hoc regis sedentis in solio supra firmamentum, infra lumbos igneum, radios vibrabat in nubem opacam vicinam; et ex radiorum reflexione conlabatur splendida et pulcherrima iris in conspectu solii magnificæ. Sic enim naturaliter fit iris ex radiis solis in nube roseida varie receptis et transparentibus. Unde *7 splendens* idem est quod splendorem emittentis, et in nube refringentis. Ita Lyranus. Hic enim est aspectus iridis, scilicet multicolor; non autem solus igneus, ut vult Maldonatus. Nota iridem hæc infra sedentem in solio fuisse, uti infra eum erat et firmamentum; præsertim quia iris hæc producebatur ex igne pedum et femorum, non autem capitis et pectoris ejus. Fuit ergo *vel infra, vel ad latus ejus in circuitu*. Sic et S. Joannes, *Apoc.* IV, 3, Deum vidit amictum iride: « Et iris, inquit, erat in circuitu sedis, similis visioni smaragdinae. »

Symbolice, electrum est Christi humanitas præstantissima; ignis, divinitas; iris, gloria miraculorum, doctrina et virtutum Christi, uti inferius dicam pluribus.

Hæc ergo est idea visionis, æque ac summa capitis totius. Objecta est phantasia Ezechielis species turbinis a vento aquilonari excitati; quem consecuta est atra nubes: in nubis medio splendidus visebatur curvus, habens ignitas rotas quatuor, easque vitæ spiritui præditas, et altitudinis horrendæ. Secundo, rotas circumstabant quatuor animalia, aut potius quatuor juvenes alati, toti flammas et scintillantes; quorum quisque ante habebat faciem hominis, a dextris faciem leonis, a sinistris faciem bovis, desuper faciem aquilæ. Tertio, hi juvenes habebant singuli quatuor alas, binis velabant femora, binis volabant junctis, id est pariter et æqualiter extensis; idque cum tanto tragore, ut castra diceret te audire collatis signis

dimicantia, vel mare ad scopulos allisum, aut tonitruum. Habebant et singuli suas manus. Singuli autem stabant a singulis lateribus curvi, puta ad singulas rotas, itaque quatuor efficebant, ac ab omni parte visabant quadrigam Dei. Quarto, super juvenes celum videbatur extensum pellicudum, quasi crystallus; cui impositum erat solium regale, in quo sedebat homo, toto corpore splendens et ignitus: habebat enim superne corpus ex electro, id est ex aurichalco interioris ignito; inferne tibias plane igneas; idemque iride fulgenti erat circumamictus. Quinto, ante hunc hominem, sive regem inter rotas, erat arula vel foculus ignis, de quo vers. 13. Porro spiritus Dei agebat tam Cherubinos quam rotas, et currum directe versus Ierusalem.

Nota primo: Hæc visio similis fuit, et representavit Cherubinos, tum tabernaculi Moysis, tum templi Salomonis. Fecit enim Salomon quadrigam Cherubim in templo, I *Paralip.* XXVI, 18. Hæc enim erat curvus et solium glorie Dei. Unde et Ezechiel postea hunc eundem vidit Hierosolymis in templo: ibi enim Deus quasi habitabat, indeque ignis, id est ira ejus, prosilit ad puniendam peccata populi, et maxime sacerdotum, commissa in templo, ut patet cap. X, 2, et cap. XI, 1 et seq.; imo cap. X, 20, disertè ait: « Intellexi quia Cherubim essent, » scilicet templi. Quocirca ita censet Prado: Pro duobus, inquit, Cherubim, quos fecit Moses ad arcam, quæ erat quasi biga Dei, Salomon addidit duos alios, III *Reg.* VI, 23; ita ut jam essent quatuor, itaque ex biga Moysis fecit quasi quadrigam. Deinde arcam cum propitiatorio, quod erat quasi solium Dei, impositum, ut videtur, plastro cum rotis; indecens enim erat ut arca humi reperet. Et hoc est quod I *Paralip.* XXVI, 18, dicitur David reliquisse Salomoni arcam, ut ex eo « fieret similitudo quadrigæ (hebræice מרכבה *mercaba*, id est curvus), Cherubim extendentium alas, et velantium arcam fœderis Domini. » Sic et arca a Mose non videtur humi posita fuisse; sed suos habuisse pedes et fulera, ut ex Hebræo verti potest, *Exodi* XXV, 12. Ubi pro, ponens circulos per quatuor arce angulos, ex Hebræo verti potest, per quatuor arce pedes, id est globos et sphaerulas, quæ erant instar rotarum. Verum prius hoc de quadriga Salomonis ad arcam, non videtur verum. Nam duo Cherubini quos Moyses prius addidit Salomoni, erant itis longe majores: ergo non poterant cum iis combinari ut facerent quadrigam: præsertim, quia illi Salomonis aliter erant dispositi quam Moyses, nimirum uterque consistebat ab uno eodemque latere, ita ut, alis expansis, porrigerent se in longum a latere meridionali Sancti sarcorum, ad oppositum latus septentrionale ejusdem; ita ut unus sua ala tangeret partem meridionalem, alter sua ala tangeret partem septentrionalem. Cum ergo in eodem ordine consisterent, nec alas jungere et complicare, nec currum aut quadrigam efficeret poterant. Itaque

verus est quod ibidem censet Abulensis, scilicet Salomonem jussu Davidis duplices fecisse Cherubinos, utros ad arcam, III Reg. vi. de quibus jam dixi; alteros ad altare thymiamatis utrinque dispositos, uti depositi erant Mosaici ad arcam, ita ut alis binis utrinque expansis et conjunctis faceret quadratum, ideoque vocantur quadriga Dei, I Paralip. xxviii.

Porro caminus ignis, quem vidit Ezechiel in curru inter quatuor animalia, representabat altare thymiamatis sive incensi in templo, et tabernaculo.

Rursum, hosce Cherubinos Ezechielis fuisse similes Salomonis et Mosaicis, liquet ex eo quod omnes erant alati, vultuque humano. Denique hosce ac illos fuisse quadruplici facie, colligitur ex eo quod tales vidit Ezechiel, non tantum hic, sed et cap. xli, 18, in templo illo suo, quod erat simile templo Salomonis, et tabernaculo Mosaicis. Ibi enim vidit Cherubim in pariete inter palmas sculptos dimidiata caelatura, non integra: «Duaeque facies, inquit, habebat Cherub, faciem hominis juxta palmam ex hac parte; et faciem leonis juxta palmam ex alia parte, » quia nimirum, in dimidiata sculptura (qualem requirit murus et paries) duae facies aquilae et vituli ipso muro abscondebantur et tegebantur, ut recte advertit Alcazar loco citato. Quocirca et Mosaicis Cherubim effictos fuisse quadriformi hac facie, verimile est, ut dixi Ezech. xxv, 22. Licet Moses facies has, nec quoad numerum, nec quoad formam et figuram describeret; veritus nimirum ne populus Judeorum ad idololatriam pronus eas deinde effingeret, et quasi idola coleret. Hinc ergo liquet ternos hosce Cherubinos fuisse similes, adeoque hosce Ezechielis expressos esse ad illos Mosis et Salomonis, eosque referre et representare. Hinc consequenter videtur, inquit Prado, quod currus hic Ezechielis non fuerit vacuus, sed continerit arcam Testamenti adiastar Mosis et Salomonis, quasi scabellum pedum Dei sedentis in solio, quasi in propitiatorio: atque ante arcam videtur fuisse arula sive focus ignis, quasi altare thymiamatis, quod in tabernaculo et templo erat ante arcam. Verum nulla hic arca Testamenti fit mentio. Adde, haec rota vacuae erant et solae, uti ostendi vers. 15. Quocirca congruentius dicemus rotas ipsas quatuor, quae speciem exhibebant quadrati et quadrigae, formam quamdam dedisse arcae, quae pariter quadrangula erat, et quasi quadriga, id est currus Dei. Unde sicut super arcam quadratum erat propitiatorium, ita hic super rotas expansum erat firmamentum quasi suppedaneum Dei: sicut ergo firmamentum gerebat typum propitiatorii, ita rotae referebant arcam. Hinc rotas stipabant et circumstantabant Cherubini, sicut iidem stipabant arcam. Rursum, sicut super Cherubim arcae erant quasi solum Dei, ita hic super Cherubim et firmamentum erat solum Dei ex sapphiro. Differt tamen haec visio a Cherubini arcae,

primo, quod ad arcam erant duo tantum Cherubini; hic vero ad rotas erant quatuor; secundo, quod Cherubini arcae jungebant alas, itaque junctis efficiebant quasi sedem et solum Dei: hic vero alas non jungebant; sed solum Dei elevatum super illos erat ex sapphiro. Origo ergo et occasio horum Cherubim, currusque Dei, quem vidit Ezechiel, fuerunt Cherubini et arca Mosis: sed in quibusdam ab eo differentes et dissimiles; quia Cherubini et arca Mosis facta fuerunt post victoriam Hebraeorum de Aegyptis, quando illi cum Pharaone mersi sunt in mari Rubro: unde representabant triumphum et curram triumphalem Dei. Hic vero representant curram bellicum Dei: Deus enim hic vectus curru bellico, et Cherubini stipantes pingitur: quia prodit in aciem, ut debellat impios Judeos aliasque gentes. Ex diebus sequitur haec Ezechielis visioem simul complecti Cherubinos Mosis ad arcam, et Cherubinos Salomonis ad altare incensi: ambiunt enim Cherubini Ezechielis quadrigam rotarum, uti Mosaici ambiabant arcam. Rursum ambiunt arcam ignis, uti Salomonici ambiabant altare incensi.

Secundo, haec visio Cherubim apud Ezechielem, similis est visioni Seraphim apud Isaiam, cap. vi. Utrique enim erant juvenes alati, igniti, et stipatores solii Dei. Dissimilis fuit tamen in quibusdam. Primo, Seraphim Isaiam alis velabant faciem; Cherubini vero Ezechielis facie erant aperta. Ratio discriminis est, quod Seraphim astabant Deo: unde praeter tantae majestatis reverentia velabant facies. Ili vero Cherubini tendunt ad bellum, et in hostem feruntur, quem videre debebant, ut eum ferire possent: oculos ergo habent apertos et circumlustrantes. Hac de causa, secundo, Seraphim Isaiam habebant sex alas; Cherubim vero Ezechielis tantum quatuor. Nam quod Prado respondet Cherubim habuisse duas manus, quae supplebant, et erant instar duarum alarum, quae insuper habebant Seraphim, non videtur congrue dici: nam manus non sunt alae. Rursum etiam Seraphim habebant manus: nam is acceperunt calcem ignitum de altari, Isaie vi, 6. Quocirca licet subinde Patres Seraphim cum Cherubim confundant, easdemque figuras Ezechielis et Isaiam nunc vocent Cherubim, nunc Seraphim, uti facit Cyrillus Hierosolymitanus, catech. 9, et Cyrillus Alexandrinus in Liturgia, quam ex lingua Aegypti in Latinam convertit Victorius Haeuensis Maronita, et Clemens Alexandrinus, lib. v Strom., et Tertullianus, lib. II Contra Marcionem, cap. xxii. Ex quibus, et ex R. Mose Aegyptio, lib. III More, cap. xii, Maldonatus et Prado censent Seraphim Isaiam, et Cherubim Ezechielis non tam chororum distinctorum inter angelos, quam numeris et significationis diversae esse nomina. Tamen contrarium longe verius est, scilicet Cherubim a Seraphim, et nomine, et significatione, et numero, et choro, et natura, ac specie plane esse distinctos et diversos. Hinc enim S. Dionysius, Eccles.

Hierarch., et post eum tota Ecclesia primum ordinem angelorum ponit Seraphim, secundum Cherubim. Nec enim aibi in Scriptura eos est reperire.

Tertio, haec visio similis, et pene eadem est cum visione S. Joannis, Apocal. cap. iv, 7, ubi ait: Vidi quatuor animalia. «Animal primum simile leoni, secundum vitulo, tertium habens faciem quasi hominis, quartum simile aquilae volanti.» Negat hoc Isidorus Clarus. Sed eandem esse utrobique visionem communiter asserunt S. Hieronymus, Richardus, Ansbertus, Rupertus, Hugo, Alcazar et alii, quos citat et sequitur Noster Vicgas in Apocal. iv, sect. xii, in fine capituli. Different tamen in nonnullis. Primo, S. Joannis animalia erant disparata plane, scilicet homo, leo, bos, aquila; Ezechielis erat unum quadruplicatum: quodlibet enim habebat speciem hominis, sed faciem quadruplicem, scilicet hominis, leonis, bovis et aquilae. Secundo, animalia S. Joannis habebant alas sex; Ezechielis quatuor tantum. Tertio, illa Joannis plena erant oculis intus et foris; Ezechielis foris tantum. Ex hisce patet hanc ideam Cherubim, currus et solii Dei, quater in Scriptura iterari. Primo enim Cherubinos ad arcam fabricavit Moses, jussu Dei, Ezech. xxv. Secundo, praeter Cherubinos arcae, duos alios majores fabricavit Salomon, III Reg. vi, 23, et alios ad altare thymiamatis, I Paralip. xxviii, 18. Tertio, quatuor Cherubinos stipantes quadrigam Dei vidit Ezechiel. Quarto, eosdem vidit Joannes, Apocal. iv, 5. Joannes enim sequitur Ezechielem, qui quatuor vidit; eo quod binos Mosaicis, et binos Salomonicos representavit, unaque visione sit complexus.

Quarto, eadem similis est visioni Daniellis, cap. vii, ubi Deum vidit quasi judicem in throno imposito rotis igneis, circumstantibus millibus angelorum, quos significat hic quatuor Cherubim. Quatuor enim latera sunt omnia, q. d. Ab omni latere stipatus erat Deus angelis et Cherubinis.

Quinto, simili modo passim in Scriptura induitur Deus quasi equus, vel auriga, vectus currua caelorum, vel Cherubinorum; diciturque volare, sedere, equitare super Cherubim, Deuter. xxxiii, 26; Psalm. xvii, 10, Psalm. lxxxix, 2; Psalm. xcvi, 4; IV Reg. xix, 15; Isaie xxxvii, 16; Daniel. iii, 53; Habacuc vi, 8.

Denique hoc amulati Poetae finxerunt et pinxerunt Jovem, Apollinem, Mercurium, etc., curru et radi et divino equitantes. Quin et Plato, teste S. Justino, orat. ad Gentes, ex hoc curru Cherubim Ezechielis, affirmat Jovem volucri in caelo curru veli: «Jupiter, inquit, in summo vultu regit aethere currum.» Hinc Josias, IV Reg. xxiii, 11, abstulit e templo equos, quos dederat soli reges Juda, currusque solis compositi.

Hae de ipso cortice litterae, et specie augu-

malis; nunc ejus significationem indagemus.

Sex visiones hoc capite describit Ezechiel. Primo, vers. 4, ventum, nubem, turbem et ignem, id est procellam et tempestatem advenientem curru Dei bellicum et gloriosum. Secundo, curru et quadrigam Dei obscure, vers. 4, sed clare, vers. 13, usque ad finem capituli. Tertio, ejus stipatores, quatuor Cherubim, a vers. 5 usque ad 13. Quarto, speciem rotarum, a vers. 15 usque ad 22. Quinto, Dei solum et scabellum: puta, firmamentum ac praevium ignem in arca, a vers. 22 ad 27. Sexto, Dei in eo sedentis formam humanam ex electro ignito et coruscante, quam amiciebat iris, vers. 27 usque ad finem capituli.

QUERITUR (ergo) PRIMO, — quid significant ventus, turbo et ignis?

Respondeo: Significant potestatem, id est calamitatem grandem imminere Judaeis aliisque gentibus ab Aquilone, id est a Chaldaea. Vide dicta Jerem. i, 11 et 13. Hoc est, quod Osee vii, 7, minatur: «Ventum seminabunt, et turbinem metent.»

Nubes magna significat ingentem exercitum Nabuchodonosoris; de eo enim dixit Jeremias cap. iv, 13: «Ecce quasi nubes ascendet, et quasi tempestas currus ejus.» Nubes ergo innuit, primo, velocitatem ejus; secundo, impetum, cui nemo resistere possit; tertio, quod sicut nubes imbrem, grandinem, fulmina, et tonitrua ejaculatur: ita ille ingentes clades et strages sit editurus. Quocirca:

Ignis involvens significat, primo, iram et indignationem Dei, quae jamjam per Chaldaeos erat effundenda in Judaeos, et alias gentes; secundo, bilem et truculentiam Nabuchodonosoris, qui quasi fulmen erat omnia afflaturus et consumpturus; tertio, futurum per eum templi et urbis incendium. Vide Jerem. iv, 4, et Thren. ii, 4.

Tempestas haec tribuitur Deo, quia Deus per Chaldaeos eam effecit. Quocirca «splendor in circuitu» symbolum est divinae majestatis et glorie; Deus enim «amictus est lumine sicut vestimento», Psalm. cii, 2. Dei enim quasi ductu et impulsu venerunt et vicierunt Chaldaei, sine quo nihil efficere potuissent. Ita Maldonatus.

Curru ergo hic Dei tempestate involvitur, venitque ad aquilonem; quia velit Deum iratum, et ruentem ad vindictam per gentes aquilonares, id est per Chaldaeos, exercendam in Judaeos, Idumaeos, Moab, Ammon, Tyrios et Aegyptios. Sic Ovidius, lib. II Metamorph., Deum pingit:

Ille pater, rectorque deum, cui dextra trisulca
Ignibus armata est, qui nota concussit orbem.

Allegorie S. Gregorius, homil. 2, haec refert ad diem judicii, quo Christus veniet in nube fulgida; et quasi turbo ac ignis convolvit reprobos in gehennam.

QUARTA SECUNDO. — quid significet hic currus Cherubim, et quadriga Dei?

Primo. S. Iustinus, *Quest. XLIV ad Orthodoxos.* A Sixtus Senensis, lib. *Biblioth.*, verbo *sigillarum septem.* respondet quadrigam hanc significare Nabuchodonosorem quadricfaciem, id est quadriciformem. Nam faciem habuit hominis, ungues agnillarum, pilos leonis, fenum ut bos comedit. Coniunguntur in eo animal mansuetum, scilicet homo: et ferum, scilicet leo: rursus grave, scilicet bos; et leve ac volucre, scilicet aquila: ut significet mutandum et transponendum ejus imperium leoninum et ferum, in mansuetum et leve regnum Cyri, qui gravem Judaeorum captivitatem solvat, ut ex ea Judei quasi aves evolent. Sic et Maldonatus putat hanc visionem significari, quod post turbinem et tempestatem, id est cladem Judaeorum, erit quadriga rotarum, id est magna regnum et reponitur, praesertim in Babylone et Chaldea, rotatio, conversio et mutatio. Verum hic currus est bellicus, atque ad praedium et exitium Judaeorum tendit, ut mox patebit; ergo non pacem, nec felicitatem, sed strages advehit. Fateor tamen per hanc quadrigam possessignificari quatuor monarchias, ac praesertim eam, quae fuit Chaldaeorum, ut inferius dicam.

Secundo. Origenes censet quadrigam hanc esse quatuor mundi plagas: hae habent quatuor facies, id est quatuor elementa, aërem, ignem, terram, aquam, ex quibus omnia constant. Rota in medio rotæ est circulus, et continua revolutio quatuor temporum anni, veris, aestatis, autumnii et hiemis:

Namque in se sua per vestigia volvit annus.

Firmamentum est caelum, cui Deus quasi cuncta regens, insidet.

Tertio. idem Origenes et Nazianzenus, *orat. 47.* quae inscribitur *significatio in Ezechielem.* censent hanc quadrigam significare quatuor microcosmi, id est hominis, facultates. Nam pars rationalis, est homo; irascibilis, leo; concupiscibilis, vitulus; syntheresis, sive conscientia, est aquila: hae enim oculatissima est et perspicacissima instar aëris, ac secreta et intimam mentis perspicit, pungit et mordet. Aut quatuor passiones, quas Virgilius brevi hoc versu complexus est:

Hinc metuant, copulataque dolent, gaudentque...

Hae regit et frenat Deus. Audi Nazianzenus totam hanc visionem breviter et punctim explicentem: « Existimamus per hominem vim rationalem intelligi, per leonem irascibilem, per vitulum concupiscibilem, per aquilam conscientiam reliquis incumbentem, quae a Paulo spiritus hominis dicitur. Per eum qui insidet, Patrem: per spiritum, Spiritum Sanctum; per nubem, Filium, ab aquilone, id est a puerili institutione, ad excelsiora progredientem. Jam splendor dicitur, quia homo illuminatur; ignis, propter correptionem;

fulgurans, quia per intervalla peccata infliguntur; electrum, anime a vitibus repurgate status significat. Illud autem notandum, hominis similitudinem precedere. Porro natura omnis rationis participans spiritualibus penis instructa est. Mutuo autem se constringunt propter societatem et concordiam. Manus vero hominum sub penis propter ordinis rationem et disciplinam. Firmamentum additur propter soliditatem ac firmitatem; iris autem, propter pacem et fidem a Deo nobiscum initum. Sapphirus autem arcana designat; crystallus puritatem animique affectionem ab omni fraude alienam. » Persequitur Nazianzenus significationem pedum, rotarum, spiritus, splendoris et ignis, etc., atque: « Ad hae recti pedes dicuntur, propter iudicandi facultatem et constantiam. Ignis in medio convolutus, non autem segnis acremissus, et diffusus. Splendor autem, propter quietis finem. Jam pedum vestigium, ut quidem Symmachus reddidit, vituli propter agriculture laborem; ut autem Aquila exposuit, rotandum, quia figura ea omnes pulchritudine vincit. Praeterea forma rotarum, ut explicat Symmachus, hyacinthina. Revolvebantur autem instar formae Beze, velut iter egre facientes, quoniam totam lucem non habent; sed instar formae Beze, id est fulguris. Ac siquidem omnibus suis numeris partibusque absolvatur hominis similitudo, aliis hominibus dominatur; sin secus, contrarium contingit. Jam vero leo aliquid habet, alacritatem nempe et acrimoniam, ut eo recte commodeque utamur. Accedit vitulus, ut recte atque honeste concupiscamus. Ad Isaias: Sanctificabis eum in igne ardentis. A lumbis, et supra electrum; superiores etenim partes coerceri nihil necesse est, nimirum gignendi actiones; atque hae coercionem et castigationem opus habent. Caterum spiritus primo extollit, dum purgat; ac deinde eos, qui ab hoc purgati non fuerint, ignis purgat. Tum splendor faustum ac jucundum finem significat. Illiusmodi enim sunt supplicia, in quibus inferendis id unum sibi summus rerum opifex proponit, ut subjacentem materiam arbitraria suo, atque ut per artem licet, fabricetur, velut Deus bonus et sapiens. »

Quarto. Apollinaris et Polychronius in *Catena* volunt hanc quadrigam Cherubim esse angelicos Dei exercitus, scilicet Principatus, Potestates, Virtutes, Dominationes, quibus orbem, quasi currum ipse regit. Habent quatuor facies; quia hi angeli praesident homini, id est omni rationali creature, et leoni, id est agrestibus; et vitulo, id est mansuetis; et aquila, id est volucris, quia omnes creaturas faciunt servire Deo. Ad nutum etiam eorum et motum moventur rotæ, id est orbis caelestes, et totus orbis. Hoc satis appositum est, ut mox ostendam.

Quinto. Lyranus vult quadrigam esse quatuor

monarchias. Verum cum Deus hic armatus inducatur, non tantum contra Judaeos, sed etiam contra hae Chaldaeorum et gentium aliarum regna, non videntur ipsa congrue apponi ad vehendam quadrigam Dei. Potest tamen hae sententia commode accipi, apteque exponi, ut inferius ostendam.

Secundo. Hebraei, et ex parte Catina Syrus apud S. Hieronymum: Quadriga, inquit, est quatuor castorum Israel incedentium per desertum in terram promissam, designata ab angelo duce itineris. Nam in medio eorum erat arca, et Cherubim, quasi currus et thronus Dei. Ad Orientem erat acies sive tribus Juda, Issachar et Zabulon, habens effigiem leonis pro insigni et vexillo, eo quod *Genes. xlix, 9.* Judas vocatur catulus leonis. Ad austrum erat tribus Ruben, Simeon et Gad, habens insigne hominis, id est caput humanum cum mandragoris, quas ad matrem attulerat Ruben; vel potius, quia Ruben erat primogenitus, et familiae caput. *Tertio.* ad Occidentem erat tribus Ephraim, Manasses et Benjamin, habens effigiem bovis, quia parens Joseph comparatur fuit bovi, *Deut. xxxiii, 17.* Quarto, ad aquilonem erat Dan, Aser et Nephthali, habens insigne aquila, ut tradunt Hebraei, et ex eis Andreas Masius in *cap. ix Josue 9.* Aquila enim a duce hujus legionis electa est; quia inimica serpenti, cui Jacob Dan comparaverat, *Genes. xlix, 17;* horruit enim Dan praeferre serpentem pro insigni. Vel potius, ut opinatur Noster Prado, pingebatur aquila, quae unguibus arreptum gestaret colubrum vel draconem, quod erat Lacedaemoniorum stemma: unde ipsi hoc signo et symbolo obsignarunt litteras, quas ad Judaeos quasi ad consanguineos suos miserunt, teste Josepho, lib. *XII Antiq.* cap. v. Ita Hebraei. Vide de hisce castris et insignibus dicta *Numer. ii, 2. Quest. II.* Verum Catina per hominem, totum Israel; per vitulum, Levi; per aquilam, Nabuchodonosorem vindicem accipit. Sed non recte: quod enim Nabuchodonosori cum templo, et populo sancto, ac Cherubinis?

Porro rota in medio rotæ, est quatuor harum legionum consensio, charitas et consanguinitas. Adhaec omnes quatuor sequuntur ductum et impetum spiritus, puta columnam ignis et nubis eos deducentem, protegentem et illuminantem in deserto. Non revelebantur in Egyptum, sed continuo gressu in Chanaan festinabant.

Hae pertinet expositio Theodoretii, quae talis est: Leo, inquit, est regnum, vitulus sacerdotium, aquila prophetia homini data a Deo, ut Deum colat, eique serviat et obediatur. Sed homo hic est obiectum vel subiectum, non donum, uti sunt tria reliqua animalia.

Septimo. a Castro in *cap. ix Jeremiae*, num. 11, censet quadriforme hoc animal significare rempublicam iudificandam Deo resistentem, eo quod in his quatuor fundatur: in sua velocitate, instar aquila; in sua fortitudine, instar leonis; in sua

abundantia et opulentia, instar bovis; denique, in hominis consilio et sapientia, Sed Deum hoc animal suo spiritu agitare, quantumvis pertinax, quocumque voluerit; nec illud ulla vi et industria se ab eo liberare posse, quae rotarum velocitate, ad nutum Dei spiritali obedientiam ducatur in Chaldaeam. Verum obstat quod Cherubim hic Deo non resistunt, quin potius ad motum eorum moventur currus Dei.

Octavo. Irenaeus, lib. III, cap. xi, accipit quatuor caedera Dei: *primum*, initum cum Adamo; *secundum*, cum Noe; *tertium*, cum Moese; *quartum*, cum Apostolis.

Nono. S. Hieronymus per hae quatuor accipit omnes creaturas, tam coelestes quam terrestres, infernas et supercoelestes, quae Deum laudant.

Nota. quatuor animalia hujus quadrigae esse Cherubim, ut explicat Ezechiel, *cap. 1, 20.*

Dico ergo hunc currum Cherubim esse symbolum gloriae Dei, ut dicitur *cap. xxv*, id est *primo*, essentia et beatitudinis: providentiae item, potestatis, et regni Dei, quo Deus, quasi auriga, pro voluntate omnia regit: astant quasi stipatores et administri cum summa reverentia, obedientia, celeritate Cherubim, id est angeli quatuor, hoc est, a quolibet latere, sive undique. Ita Polychronius, Theodoretus, Origenes, Apollinaris, Severus. Soleus enim fortuna uni insistent rotæ depingi, ut ejus mobilitas et inconstantia significetur: In vero providentia fortuna contraria recte pingitur insidens quadrigae; ut ejus constantia et aequalitas declaretur. Quatuor rotæ, quatuor animalia, et quatuor utrorumque facies significant providentiam in omnes mundi partes aequaliter, firmiter et constanter pervadentem. Alia extense notant ejus celeritatem: quae vero corpus tegunt, indicant multa nos in Dei providentia latere: multa esse quae Dei consilio fiant, quae, quin causis ignoramus, casu fieri videntur. Splendor ejusdem providentiae splendorem representat, qui in rerum omnium temperatione, ordine, modo et administratione refulcet. Hinc ejus stipatores sunt non Seraphim, sed Cherubim, qui a scientia et sapientia nomine habent. Sapientia enim in providentia et regimine orimas tenet, ut dixi *Prado xiv, 92.* Sic et primas tenet in castris et bellis, quae signat quoque hic currus, ut mox dicam. Nam, ut ait Vegetius: « Dux belli sit callidior, quam fortior. » Hoc est, quod ait Horatius, lib. I, *epist. 1:*

Ad summum, sapiens uno minor est Jove, dives, Liber, honoratus, pulcher, rex denique regum.

Porro Dei providentia habet quatuor facies; quia fortis est, ut leo; velox et penetrans, ut aquila; suavis et amabilis, ut homo; longanimitas et patientia, ut bos. Rota in medio rotæ significat connexionem causarum et rerum omnium inter se, quae Deus eas jugi et continua serie instar rotæ innecit et connectit: unde ejus symbolum apud veteres erat catena, puta annuli annulis consequen-